

Ten Geleide

Zonder analyse dreigt het theoretische bedrijf te verzanden in abstracte en methodologische uiteenzettingen. Zonder theorie blijft de analyse hangen op een empirisch en beschrijvend niveau. Zonder analytische theorie en theoretische analyse zijn lessen uit de praktijk onmogelijk en blijft de «bewuste omwenteling van de wereld en het leven» een pragmatische bezigheid. Een socialistisch theoretisch tijdschrift moet dan ook proberen zijn kritische theorievorming en zijn kritiek op de theorie te verbinden met de praktijk zoals ze zich voordoet met het oog op een voortdurende ontwikkeling van een Theorie van de Praxis. Tenslotte is dat het onderscheid tussen een academisch bedrijf en een socialistisch tijdschrift.

De praktische verwezenlijking van zulke doelstelling is niet eenvoudig. Zeker niet wanneer men wortelt in een maatschappij waarin de afwezigheid van enige theoretische traditie in het oog springt en waarin de arbeidersbeweging op dat vlak uitblinkt door opportunisme en eklektisme. Het vormt één van de moeilijkste opdrachten die de redactie van Toestanden in haar zoektocht tot een goed einde moet brengen.

Het is één van de beweegredenen voor de beslissing deze aflevering van Toestanden volledig te wijden aan een concreet onderzoek van een aktueel revolutionair proces. Samen met Polen is Centraal Amerika in zulk een proces verwickeld. Erover schrijven betekent ook onze solidariteit beklemtonen. Het is een extra dik nummer geworden. Het toont zowel de huidige mogelijkheden als de huidige limieten van ons werk. Maar het is dan wel onze bedoeling die mogelijkheden te vergroten en die limieten te overstijgen. Dat kan, met de medewerking ook van de aktieve lezer.

De Sandinistische overwinning in Nicaragua heeft het revolutionaire proces in geheel Centraal Amerika gevoelig versneld. Terzelfdertijd probeert vooral het Amerikaanse imperialisme, de tegenrevolutionaire instrumenten in de streek uit te bouwen. En in dat projekt worden de Latijns-Amerikaanse dictaturen aktief ingeschakeld. Midden-Amerika is vandaag een brandpunt in de wereldrevolutie. Twee parallelle processen, van internationalisatie van de revolutie en van de kontra-revolutie kruisen elkaar op die smalle landstrook tussen Noord- en Zuid-Amerika.

De Sandinistische revolutie heeft de burgerij militair ontwapend en economisch ontwricht. Nochtans is de openbare sektor van de ekonomie nog te klein en te weinig dynamisch en is de privé-sektor nog groot genoeg, opdat de interne klassenstrijd niet definitief beslecht zou zijn. Temeer daar de afloop ervan in sterke mate wordt bepaald door de internationale kontekst: de tegenrevolutionaire plannen van Reagan tegenover het verloop van de internationale steun aan de wederopbouw in Nicaragua en de ontwikkeling van de strijd in de nabuurlanden.

De overwinning in Nicaragua is een stimulans geweest voor het gewapende verzet in Salvador, Guatemala en Honduras. De recente verkiezingen in Salvador hebben een Amerikaans plan van overgang van bloedige dictatuur naar een schijnbaar meer democratisch burgerlijk regime van de tafel geveegd. De keuze is er nu duidelijk. Het is geen keuze tussen hervormin-

gen of revolutie, maar tussen bloedige tegenrevolutie en een overwinning van de volksopstand.

In Guatemala heeft het verzet tegen de diktatuur zich verenigd. Het is het enige land in Midden-Amerika waar de burgeroorlog een combinatie is van anti-diktatoriale en anti-imperialistische strijd, van een sociale opstand van arbeiders en arme boeren en van een nationale revolutie van de Indianen.

In de drie landen is de polarisatie tot het uiterste gedreven tussen het gewapende volksverzet en de militaire diktatuur. Maar ook in Honduras en Panama, en zelfs in het «Zwitserland van Centraal Amerika» Costa Rica tekent diezelfde konfrontatie tussen revolutie en tegen-revolutie zich af.

Om een inzicht te krijgen in het revolutionaire proces in Centraal Amerika is een uitgebreide informatie van groot belang. Een belangrijk deel van de behandeling van ons thema is daaraan gewijd. In «Nicaragua: de moed van het volk», bespreekt *Jeannine Koreman* de problematiek sinds de omverwerping van het Somoza-regime. *Jenny Pearce* geeft een uitgebreid overzicht van de evolutie in Salvador. Het betreft hier een hoofdstuk uit haar boek over de US-interventie in Centraal Amerika dat in 1981 verscheen. Dat verklaart ook dat in het artikel de recente gebeurtenissen rond de verkiezingen onbesproken blijven. In «Guatemala: putsch wederom putsch» bespreekt *Jan Servaes* de meest recente ontwikkelingen in een land dat ongetwijfeld zeer binnenkort even dagelijks de wereldpolitiek zal halen als Nicaragua of Salvador. De drie bijdragen geven in de eerste plaats een beschrijvend overzicht. Ze zijn echter in dat opzicht merkwaardig te noemen omdat ze zich — meer dan wat we hier courant te lezen krijgen — voor een goed deel baseren op lokale bronnen en dus minder afhankelijk zijn van de vervormde informatie van de persagentschappen.

Het beeld van de ware dimensie van de revolutie willen we aanvullen door het kulturele aspect evenzeer te belichten. Dat gebeurt in het gesprek dat *José Correa* voor Toestanden had met *Alan Bolt*, een Nicaraguaanse toneelkunstenaar. Het verduidelijkt de rol van een kulturele revolutie die aansluit bij de wortels van het volk in de anti-imperialistische bewustwording.

Naast deze vooral informatieve aanzet, wilden we in dit nummer ook een bijdrage leveren tot het meer analytisch benaderen van de kontekst van de revolutie in Centraal Amerika. Verscheidene auteurs werden benaderd om aspecten daarvan te belichten: de politiek van de VSA in het gebied in de kontekst van de nieuwe buitenlandse politiek van Reagan, de rol van de kerk in die landen, de internationale kontekst, de politiek van de christendemokratie, de opstelling van de sociaal-demokratie... Een volledig beeld hebben we niet kunnen realiseren. (gebrek aan auteurs, gebrek aan plaats, gebrek aan tijd en niet gehouden beloften). De rol en de betekenis van kerk en christendemokratie worden behandeld in een gesprek dat *Ronald Commers* voor Toestanden had met *Adriën-Claude Zöller*, koördinator van de mensenrechten-kommissie van Pax Christi. Daaruit blijkt de crisis in die stroming onder druk van de maatschappelijke polarisatie. De enige pogingen op zoek naar een derde weg van hervormingen komen van het regime van Lopez Portillo in Mexico, hierin gesteund door de Socialistische Internationale en een deel van de Europese burgerij. Vooral onder impuls van de Duitse sociaal-demokratie en uitgevoerd door haar Spaanse en Portugese vrienden en meer recent door de diplomatie van Mitterand, pro-

beert de Tweede Internationale opnieuw voet aan de grond te krijgen in Latijns-Amerika. Ze bereidt zich voor op een post-diktatuur-tijdperk op dat continent. *Klaus Meschkat* analyseert dat belangrijke element in de politieke situatie daar.

Een uitgebreid, maar toch opnieuw een onvolledig nummer. Natuurlijk is het niet onze bedoeling onze thema's exhaustief te behandelen. Maar in dit geval wordt de moeilijkheid die we in het begin van deze inleiding aanstipten geïllustreerd. De uitgebreide informatie die we in dit nummer verzamelden — en zoveel mogelijk uit eerste bron — levert een basis voor verdere verwerking. Er zijn aanzetten tot analyse van bepaalde aspecten. Maar tevens blijven een aantal discussies met betrekking tot de analytische categorieën en de theoretische verwerking van de maatschappelijke processen in Centraal Amerika onaangeroerd.

De analyse van de Cubaanse revolutie blijft een onderwerp. Zowel wat betreft het begrip over de «uitzonderlijke» omstandigheden waarin ze verliep (verrassing van het imperialisme, kleinburgerlijke leiding die zichzelf omvormde tot een proletarische leiding, natuur van het revolutionaire proces) als de huidige stand van zaken in dat land. Die discussie heeft haar invloed op de analyse van de rol van Cuba in de Centraal-Amerikaanse ontwikkelingen.

De analyse van de configuratie van de verzetsbewegingen in de besproken landen is een ander onderwerp. In hoeverre is daar een nieuw organisatie-type aan het werk van politiek-militaire organisaties omringd door massafrenten? Niet zo'n onbelangrijk punt, na de mislukking van de Guevaristische guerrilla-tactiek in Latijns-Amerika. In hoeverre speelt de stedelijke bevolking een beslissende rol, in verhouding tot de landelijke boerenbevolking, van waaruit het verzet aanvankelijk opereert?

De analyse van de revolutie zelf is nog zo'n onderwerp. In de overgang van de half-feodale neo-koloniale landen naar zelfstandigheid en democratie, schijnt een burgerlijk-demokratische fase uitgesloten. In hoeverre beslecht dat de discussie over de etapistische opvattingen eigen aan de kommunistische partijen en aan de sociaal-demokratische berekening tegenover de theorie van de permanente revolutie, die de taken van de burgerlijke revolutie toekent aan een antikapitalistische arbeiders- en boerenregering? Hoe moeten in dat licht verschillende elementen van de Nicaraguaanse revolutie worden ingerekend?

Tenslotte is er nog een evaluatie van de internationale krachtsverhoudingen en het precies begrijpen van de belangen die de verschillende politieke stromingen op dat vlak verdedigen.

De discussie over zulke problemen is niet alleen van belang voor een juiste analyse, maar ook voor een efficiënte solidariteit vanwege de anti-imperialistische beweging in onze kontreien. En natuurlijk zijn al deze elementen van belang voor een verdere theoretische ontwikkeling waarvan ook al elementen in dit tijdschrift werden aangevoerd: de discussie over het wereldstelsel, de staatsdiskussie, de theorie van de arbeidersstaten, de politiek van de arbeidersbeweging, ideologie en bewustzijn... Laten we hopen dat onze concrete inbreng in dit nummer een aanzet weze. Toestanden dient om ruimte te scheppen voor zulke theoretische uitbouw.

Intussen probeert de redactie het tijdschrift verder uit te bouwen in de zin zoals in vorig nummer al aangegeven. Zo werden er drie concrete beslis-

singen genomen om de inhoud van het blad duidelijker te profileren en om de discussie te stimuleren:

- a) We hebben de optie genomen ons in het beleid van het blad ook te laten inspireren door *de aktualiteit*. Toestanden wil nochtans een theoretisch tijdschrift blijven. Het ritme van verschijnen laat geen informatieve opdracht toe. Het pluralisme en de onafhankelijkheid van de redactie zet zich af tegen politiek-programmatische editoriaalen. We willen met onze eigen opdracht inspelen op de aktualiteit of op problemen die in het politieke brandpunt staan. We zullen die dan behandelen in een poging de aktualiteit te overstijgen, in een poging overzicht en analyse te geven met een theoretische stelling. Dat aspect van het redactionele beleid zal ook in de volgende nummers voelbaar worden.
- b) Toestanden zoekt discussie en konfrontatie van ideeën. Ook daar moeten we een nieuwe traditie creëren. Op de vorige nummers hoorden we geregeld commentaar, die echter geen neerslag vond in het blad. Daarom voeren we de nieuwe rubriek «*Replieken*» in. De bedoeling is de mogelijkheid tot antwoord te bieden, zonder dat daar direct een nieuw uitgebreid artikel voor nodig is. Het gaat om bijdragen tot een tweetal bladzijden in rechtstreeks verband met reeds gepubliceerde stukken. Het mag echter geen losse «brievenrubriek» worden. Vandaar enkele strikte criteria: de replieken moeten het hebben over stellingen in reeds gepubliceerde artikelen, ze moeten precies aangeven wat het meningsverschil is, ze moeten desgevallend alternatieve informatie verschaffen en de eigen stelling duidelijk aangeven. In de mate van het mogelijke zullen we ernaar streven dat de auteur van het artikel in hetzelfde nummer kan antwoorden.
- c) Een nieuw beleid voor de rubriek «*Boekbesprekingen*» wordt uitgewerkt, onder het motto «Voor meer essayistiek in Toestanden». De bedoeling is dat de besprekingen het — vooral informerende — karakter van krantenrecensies zouden overstijgen in de richting van kritische en indien nodig polemische essays. Elk nummer zou dan ook meerdere recensies tellen, die samengevoegd een groter deel van het blad zullen in beslag nemen. Deze vernieuwende aanpak vergt natuurlijk een systematische en gestructureerde planning. Daarom werken we aan een korrespondentennet van recensenten (geïnteresseerden zijn van harte welkom). Ook in verband met het volgen van tijdschriften werken we aan een meer systematisch volgen van de belangrijkste binnen- en buitenlandse tijdschriften. Dit zou aanleiding moeten geven tot regelmatige trend-verslagen in de redactie die desgevallend hun neerslag kunnen vinden in de boekenrubriek.

Deze beleidslijnen worden aangevuld met enkele andere initiatieven. Zo is er de uitgave van een bijzonder *Hegel-cahier* met de neerslag van het colloquium over «De Betekenis van het begrip Arbeid in Hegels filosofie» dat op 23 en 24 april te Gent werd georganiseerd. Zo is er de voorbereiding van de derde jaargang. Ter gelegenheid van de 100ste verjaardag van het overlijden van Karl Marx, neemt Toestanden zich voor in 1983 in elk nummer enkele Marx-artikelen op te nemen. Aan deze *Marx-jaargang* wordt vanaf nu gewerkt omdat we onze probleemstellingen ook inhoudelijk in de redactie willen voorbereiden en omdat we daarrond in korrespondentie willen treden met buitenlandse auteurs. Een colloquium en een speciaal Marx-cahier worden overwogen.

Verder probeert Toestanden haar projekt uit te dragen. In de eerste plaats in de richting van een verruiming van de medewerkers. Dit lijkt vandaag gunstige perspectieven te openen in de richting van Nederland, waar verschillende kontakten worden gelegd. In de tweede plaats in de richting van ons lezerspubliek. Er moet zowel aan een verbreding als aan een betere interactie worden gewerkt. We hebben met het oog daarop het nodige informatie-materiaal opgesteld. We hebben aan GAL gevraagd zijn inzicht in ons projekt artistiek uit te werken. We zijn bereid in te gaan op de uitnodigingen tot debat. Maar aan dit aspekt van de uitbouw, kan ook U, die dit nummer bent beginnen lezen, meewerken. Met voorstellen en suggesties, met praktische en financiële steun, en in de eerste plaats door vanuit Uw eigen praktijk of interessesfeer het probleem van een socialistische theorie ernstig te nemen.

Dat, geloof ik, blijft onze centrale stelling: de strijd voor het socialisme vergt naast praktische inzet en solidariteit, kritische theorievorming en discussie. Een socialistische omvorming van de maatschappij is tenslotte, voor het eerst in de geschiedenis, een bewuste onderneming van de mens. Zonder een goed onderbouwd socialistisch bewustzijn zullen de reactionaire en onderdrukkende krachten, die het repressieapparaat en de ideologische apparaten aan hun kant weten, elke ontvoogding blijven beletten.

Eric Corijn